

LBRIS

We know
books

COORDONATOR

ROMEO COUȚI

LEBĂDA NEAGRĂ DE PE BALATON

Viktor Orbán
și o obsesie asumată

Ediția a II-a, revizuită și adăugită

EDITURA
CREATOR
BRAȘOV, 2024

CUPRINS

PROLOG	7
---------------------	---

CUVÂNT ÎNAINTE	9
-----------------------------	---

PARTEA I:

REȚEAUA DE SUPORT	15
--------------------------------	----

MILIȚIA PRESEI	23
-----------------------------	----

PROHIBIȚIA EDITORIALĂ	28
------------------------------------	----

PARTEA II:

NOSTALGIA IMPERIULUI	43
-----------------------------------	----

PRIMUL INTERVIU: <i>Interviu cu Dan Dungaciu</i>	47
---	----

AL DOILEA INTERVIU: <i>Interviu cu Al. Ghișa</i>	69
---	----

AL TREILEA INTERVIU: <i>Interviu cu Tudor Păcuraru</i>	90
---	----

PARTEA III:

VINUL MOLDOVENESC ȘI POLITICA UNGARĂ	111
---	-----

O RELAȚIE BILATERALĂ CIUDATĂ	116
---	-----

DIPLOMAȚIE CU SENS UNIC: <i>Interviu cu Ion Chicu</i>	121
--	-----

PARTEA IV

AROGANȚA	131
-----------------------	-----

PRIMUL REFUZ	136
---------------------------	-----

AL DOILEA REFUZ	140
------------------------------	-----

BIOGRAFIA UNUI BURSIER SOROS	144
---	-----

PARTEA V:

UN UDMR CAPTIV 149

CEDAREA DE SUVERANITATE: *Interviu cu Liviu Man* 154

MANIPULARE ȘI SONDAJE: *Interviu cu Cosmin Puriș* 171

PARTEA VI:

BUCUREȘTI – ABSENT NEMOTIVAT 187

TRIADA MOSCOVA – CHIȘINĂU – BUDAPESTA:

Interviu cu Dan Dungaciu 189

PARTEA VII:

A PATRA PUTERE FĂRĂ PUTERE:

Interviu cu Marius Dragomir 211

PARTEA VIII:

UN SHEKEL CU DOUĂ FEȚE:

Interviu cu Tibori-Szabó Zoltán 237

PARTEA IX:

PARTIDUL GUVERNAMENTAL AL TRANSILVANIEI:

Interviu cu Nando Mario Varga 269

PARTEA X

ISTORIE ȘI SPIONAJ 281

O REGIUNE CU DUBLA COMANDĂ:

Interviu cu Claudiu Dăbău 288

DUBLA CAPOTARE: *Interviu cu Tudor Păcuraru* 311

TRANSILVANIA SOVIETICĂ 331

SPIONAJ ÎN GUVERNUL ROMÂNIEI 349

FAKE NEWS CU BINECUVÂNTARE DE LA BUDAPESTA 370

PARTEA XI:

LEBĂDA NEAGRĂ *Interviu cu Gwendoline Delbos-Corfield* 407

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE 435

PROLOG

Trebuie să recunosc că această carte mi-a adus o mare bucurie dar și o intensă senzație de împlinire profesională. Împreună cu un grup select de specialiști, care au contribuit în mod esențial la realizarea proiectului, am reușit să provocăm opinia publică și să iritam clasa politică. Diplomați, experți pe relația România-Ungaria, jurnaliști, foști demnitari de rang înalt din Republica Moldova precum și analiști de intelligence au alcătuit „grupul celor 12 voci”, cum foarte inspirat i-a numit unul din contributorii volumului, care a construit o carte de succes. Împreună ne-am propus și sper că am și reușit, în parte măcar, să aducem în atenția opiniei publice din România un subiect scos de ani buni de pe agenda de dezbatere publice din țara noastră, deși de peste 100 de ani, este actualitate. Povestea primei ediții a cărții „Lebăda Neagră de pe Balaton – Viktor Orbán și o obsesie asumată” este plină de momente interesante. Lansarea programată pentru 15 martie a anului trecut, la Biblioteca Județeană din Miercurea Ciuc, a fost interzisă de autoritățile publice ale județului Harghita. La Cluj-Napoca, un puternic centru universitar cu deschidere europeană, s-a considerat că tema cărții este o provocare la adresa armoniei româno-maghiare, astfel că cei avizați, istorici, analiști și politicieni au preferat să nu comenteze această apariție editorială. Dincolo de Carpați însă, la București, interesul a fost maxim în zonele vizate de noi: presă, mediul diplomatic, politicieni și cititori interesați de subiect. Am

primit numeroase mesaje, majoritatea de încurajare, altele de felicitare sau critice, acestea din urma fiind în bună parte intenționate și argumentate. Au fost și reacții agresive, e drept puține, care încercau să pună cartea într-un registru al provocării deliberate de tensiuni, între maghiari și români, prin tema abordată.

Titlul acestei cărți și-a dorit să forțeze abordarea celebrului analist al riscurilor, Nassim Nicholas Taleb, care a dat Lebedei Negre o interpretare originală și cu semnificații complexe în volumul de mare succes „Lebăda Neagră – Impactul foarte puțin probabilului”. Mi-am dorit să-i induc cititorul la următoarea temă de reflecție: este personajul politic Viktor Orbán, actualul premier al Ungariei o Lebăda Neagră? Poate provoca liderul autocrat de la Budapesta, fenomene de tip Lebăda Neagră pentru politica mondială, pentru Uniunea Europeană sau NATO?

CUVÂNT ÎNAINTE

20 de ani de parteneriat strategic între România și Ungaria – Ce s-a construit și ce s-a năruit în relația bilaterală

În panoplia de tratate și acorduri care reglementează relațiile politico-diplomatice dintre România și Ungaria există și o Declarație privind cooperarea și parteneriatul strategic româno-ungar pentru Europa în secolul XXI. Documentul este cât se poate de real și autentic și a fost semnat la Budapesta, la 29 noiembrie 2002. Un asemenea acord în relația româno-ungară ar fi trebuit să conducă la construcția unei relații bilaterale de înalt nivel. În cei douăzeci de ani de implementare, trebuia să avem o relație de bună vecinătate în adevăratul sens al cuvântului și, de ce nu, o relație de încredere și prietenie între România și Ungaria.

Cum s-a ajuns la semnarea acestui „parteneriat strategic” româno-ungar?

În relațiile politico-diplomatice de mai bine de o sută de ani dintre România și Ungaria (post-Trianon, 1920), au existat numai două perioade faste de cooperare și încredere, respectiv atunci când lideri din cele două state s-au înțeles și s-au respectat reciproc. O asemenea relație a fost stabilită între liderii comuniști Gheorghe

Gheorghiu-Dej și János Kádár, imediat după evenimentele din Ungaria anului 1956, până la moartea liderului român, în 1965. În acest interval a fost posibilă amenajarea monumentelor funerare ale eroilor români care au luptat pe teritoriul Ungariei în Al Doilea Război Mondial. Și e plină Ungaria de morminte ale ostașilor români care, alături de trupe sovietice, au eliberat această țară de regimul horthysto-fascist și de sub ocupația Germaniei naziste. Amenajările s-au făcut cu concursul autorităților ungare locale, iar la ceremoniile de comemorare a eroilor români participau, cu regularitate, oficialități ale statului ungar. După moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej nu a mai continuat o asemenea cooperare. Între János Kádár și Nicolae Ceaușescu a fost o antipatie reciprocă. Niciodată Kádár nu l-a invitat pe Ceaușescu la Budapesta. Au existat întâlniri în plan multilateral. Cei doi au participat la o singură întâlnire oficială, în plan bilateral, organizată la Oradea și Debrecen, în 1977.

Al doilea moment de relație pozitivă între România și Ungaria a fost între 2002 și 2004, în timpul guvernărilor socialiste de la București și Budapesta. Atunci s-au stabilit relații excelente între Adrian Năstase, în calitate de premier al României, și Pèter Medgyessy, prim-ministru al Guvernului Republicii Ungare. În această perioadă s-a vorbit pentru prima dată de o reconciliere româno-ungară și a fost posibilă semnarea Declarației privind cooperarea și parteneriatul strategic româno-ungar pentru Europa în secolul XXI, de către cei doi premieri.

Documentul de „parteneriat strategic” pornește, în preambul, de la Tratatul de înțelegere, cooperare și bună vecinătate între România și Republica Ungară, semnat la Timișoara, la 16 septembrie 1996, și menționează sarcinile ce revin celor două state în angajamentele lor europene și euro-atlantice, în perspectiva integrării lor în UE și NATO, precum și intenția de a dezvolta o nouă relație ca aliați. Acordul este structurat pe trei capitole:

În primul capitol sunt enumerate principiile cooperării în plan bilateral și în cadrul forurilor și organizațiilor internaționale, în care cele două state sunt sau vor deveni membre, acționând împreună pentru stabilitatea în regiunea Europei de Sud-Est, pentru extinderea dialogului regional, cu accent pe Balcani.

Capitolul doi stabilește pentru ambele state obiectivele de cooperare economică, investiții reciproce de capital, colaborarea în domeniul infrastructurii din energie, telecomunicații și transporturi. Părțile se pronunță pentru dezvoltarea cooperării între statele din regiunea Dunării, cu accent pe protecția mediului și administrarea apelor.

Capitolul trei acoperă problematica minorităților naționale – a românilor din Ungaria și a maghiarilor din România, precum și extinderea rețelelor de instituții culturale și educaționale. Părțile se obligă să promoveze libertatea religioasă, inclusiv libera dezvoltare a cultelor aparținând minorităților naționale, dar și luarea de măsuri în privința restituirii sau despăgubirii pentru proprietățile care au aparținut anterior comunităților, bisericilor și altor persoane juridice.

Acest ultim punct s-a aplicat cu asupra de măsură în România, care are o legislație extrem de permisivă în această materie, nu și în Ungaria, care nu a elaborat o legislație de restituire a bunurilor naționalizate de regimul comunist. În Ungaria a existat o singură excepție pentru bunurile imobiliare de folosință religioasă, restituite în baza unei legi din 1993, cu valabilitate limitată la cinci ani.

Am spus mai sus că documentul de „parteneriat strategic” s-a semnat la Budapesta, la 29 noiembrie 2002, într-o atmosferă extrem de deschisă. În următoarele două zile, 30 noiembrie și 1 decembrie, a avut loc în capitala ungară o reuniune internațională pe probleme de mediu și gestionarea apelor, determinată de marile inundații din vara aceluiași an în Europa Centrală, inițiată și

organizată de partea ungară la nivel de premieri. Reuniunea s-a încheiat cu o Declarație comună, semnată de șefii de delegații la 1 decembrie, la prânz. În seara aceleași zile, Ambasada României la Budapesta a organizat recepția de Ziua Națională, la Hotel Kempinski din Piața Ferenc Deák. La recepție au participat atunci cei doi premieri, Adrian Năstase și Pèter Medgyessy, miniștri români și omologii lor ungari, precum și conducerea de atunci a UDMR, în frunte cu Markó Béla. La timpul respectiv, în fața Hotelului Kempinski a fost organizată o amplă demonstrație a formațiunilor ungare de dreapta și extrema dreaptă, la care s-a cerut demisia premierului Pèter Medgyessy. Acestuia i s-a reproșat că, prin participarea la recepția de Ziua Națională a României, legitimează încă o dată Tratatul de la Trianon. Drept urmare, în februarie 2003, într-un discurs în fața Parlamentului despre starea națiunii, Pèter Medgyessy a ținut să mai justifice încă o dată participarea la recepția de Ziua Națională a României, spunând că și reconcilierea franco-germană s-a făcut prin asemenea pași și s-a pronunțat pentru o reală reconciliere ungaro-română după modelul franco-german.

La 1 mai 2004, Ungaria a intrat în Uniunea Europeană. După această dată, în baza acordului de „parteneriat strategic”, autoritățile ungare, dar și opinia publică, au sprijinit România pentru integrarea în UE, proces încheiat la 1 ianuarie 2007. În baza acestui acord, după retragerea lui Pèter Medgyessy și venirea la guvernare a lui Ferenc Gyurcsány, tot socialist, între 2005 și 2007 au fost organizate ședințe de guvern comune, la București, Budapesta, Szeged și Sibiu. Chiar dacă nu s-au rezolvat foarte multe chestiuni în relația bilaterală, faptul că membri ai Guvernelor României și Ungariei s-au întâlnit a contat enorm pentru acea posibilă reconciliere româno-ungară.

Odată cu 2010, prin câștigarea alegerilor în Ungaria de către Alianța Tinerilor Democrați – FiDeSz și liderul acestei formații-

uni, Viktor Orbán, etichetați politic ca fiind de dreapta și extrema dreaptă, s-a pus capăt trendului pozitiv în relațiile României cu Ungaria. Din start, Viktor Orbán, în calitate de premier, a declarat că el nu face ceea ce au făcut socialiștii. De participarea la recepția de Ziua Națională a României nici nu mai putea fi vorba. Mai mult, în 2018, când s-au împlinit 100 de ani de la actul Unirii Transilvaniei cu România (1 Decembrie 1918), ministrul ungar al afacerilor externe, Pèter Szijjártó, a dat o circulară tuturor Ambasadelor Ungariei de pe mapamond, prin care s-a interzis diplomaților maghiari să participe la recepțiile organizate de Ambasadale României, fapt fără precedent în relațiile internaționale. În consecință, Viktor Orbán nici nu a vrut să mai audă de ședințe comune cu Guvernul României. Dacă, în doi ani, premierii Adrian Năstase și Pèter Medgyessy au avut 13 întâlniri, în bilateral și multilateral, nu știu ca, în 12 ani, Viktor Orbán să fi avut o întâlnire oficială, în bilateral, cu vreunul dintre premierii României! Dar în România a venit frecvent, respectiv în Transilvania, pentru întâlniri cu comunitatea maghiară. A avut și are proiecte de sprijin ale acestei comunități, de la investiții economice, culturale și educaționale, până la înființarea și finanțarea de echipe de fotbal! Interesantă este sublinierea făcută la o conferință de presă comună, din ianuarie 2022, a ministrului de externe din guvernul de la Budapesta, Pèter Szijjártó, cu ministrul sportului din guvernul de la București, Eduard Novák, la care primul a afirmat că „sportul este unul din principalele mijloace de construire și păstrare a identității și a mândriei naționale”, a se înțelege maghiare. Toate, cumulate, nu sunt altceva decât un neo-revizionism de tip hibrid, practicat de autorități ale statului ungar pe teritoriul României.

Faptul că în vizitele sale se întâlnește cu lideri ai UDMR nu cred că asemenea contacte suplinesc autoritățile române, chiar dacă această formațiune (a)politică se află la guvernare în România. Umbrela UDMR îi asigură însă lui Viktor Orbán și colegilor

lui din FiDeSz liniștea și securitatea, la fel și totala lipsă de reacție a autorităților române la declarațiile și provocările lor. Nici chiar declarațiile rasiste și antieuropene ale lui Viktor Orbán la 23 iulie 2022, la Băile Tușnad, nu au deranjat autoritățile române.

Interesant că la o întâlnire a miniștrilor de externe, român și ungar, premergătoare „Școlii de vară” maghiare de la Băile Tușnad din 2022, dl. Bogdan Aurescu a solicitat ca, în baza acordului de „parteneriat strategic” româno-ungar, personalitățile ungare prezente să nu se refere la România. Da, în discursul său, dl. Viktor Orbán nu s-a referit la România, dar s-a referit la Transilvania. În finalul expozeului domniei sale, s-a subliniat expres că: „Ungaria are ambiții comunitare, chiar naționale. Are ambiții naționale, chiar europene. De aceea, în perioada dificilă care urmează, pentru a ne păstra ambițiile naționale, trebuie să rămânem uniți. Patria trebuie să rămână unită, iar Transilvania și celelalte zone locuite de maghiarii din Bazinul Carpatic trebuie să rămână unite”.

Trebuie totuși să cunoști puțină istorie pentru a înțelege acest mesaj, pentru a identifica acea „patrie” nenumită, la care și Transilvania trebuie să rămână unită.

Această dorință de unificare națională maghiară, clar exprimată de premierul ungar în timpul pelerinajului politic de la Tușnad/Balványos, este o readucere în actualitate a revizionismului ungar de sorginte horthystă.

Nu pot decât să mă asociez aprecierii d-lui. Bedros Horașan-gian că pentru cei 25. 000 de turiști care au participat în acest an la Tușnad/ Balványos, „au fost zile de relaxare și îndoctrinare” („Între Budapesta, 1956 și Băile Tușnad, 2022”, în Observator Cultural, nr. 1. 120/3-9 august 2022).

Dr. Alexandru Ghișa

JURNAL
DE REPORTER

A trecut mai mult de un an de la apariția volumului „Lebăda Neagră de pe Balaton”. Cartea a fost bine primită pe piață. Volumul semnificativ de vânzări confirmă acest lucru. Este evident că există un soi de așteptare pentru acest subiect. Greu de înțeles însă de ce lipsește cu desăvârșire din dezbaterea publică tema legată de obsesia lui Viktor Orbán pentru controlul Transilvaniei, în contextul obsesiei centenare a Ungariei față de Tratatul de la Trianon. Jocul interesant pe care Ungaria îl face de o buna perioadă de timp pe scena politică internațională și rolul de suveranist, pe care cu mult talent îl interpretează Viktor Orbán, într-o regie purtând semnătura Moscovei, au sedus și o bună parte a opiniei publice din România.

Misterioasa valiză, cu un milion de mărci germane, primită de Viktor Orbán de la serviciile secrete ruse pentru implementarea proiectului FiDeSz, nu mai este un secret pentru Bruxelles și cu atât mai puțin pentru selectul club de intelligence al NATO. Moscova are filmarea și a instrumentat foarte bine șantajul.

Dacă mă gândesc și la sugestiile primite din partea analiștilor avizați sau a cititorilor pot spune că există suficiente argumente care m-au făcut să mă gândesc serios la interesul pe care l-ar provoca o ediție revizuită și adăugită a cărții „Lebăda Neagră de pe Balaton – Viktor Orbán și o obsesie asumată”. Mi se pare tot mai necesară o actualizare de conținut

și informații. Prima ediție s-a vândut foarte bine, dar din păcate nu a reușit să provoace și o dezbatere în mediile care au preocupări legate de politica externă, în special cele care vizează relația România-Ungaria. Cred că unii decidenți din statul român nu își doresc asta și poate ca și nici noi nu am reușit să aranjăm piesele din acest puzzle complicat astfel încât să rupem bariera impusă de narativul oficial.

Un alt argument ar fi și faptul că, în urmă cu câteva luni, cineva mi-a recomandat o carte publicată în anul 2019, cu un titlu incitant: Serviciul de Informații al Justiției dezvăluit din Interior. Autorul, un profesionist de excepție din zona de intelligence, era generalul Marian Ureche, fost director al celebrului serviciu de informații, cunoscut de public ca SIPA. Am citit-o cu mare atenție. Nu îmi propun să fac o recenzie a acestei cărți, pe care o recomand însă tuturor celor interesați, dornici să caute răspunsuri la câteva întrebări, despre ce se întâmplă cu această țară și încotro se îndreaptă. Am aflat că va apărea într-o ediție nouă, revizuită și adăugită la Editura Cuanctic ceea ce nu poate decât să mă bucure. Lectura ei m-a făcut să înțeleg, măcar în parte, de ce România este unde este, de ce am ajuns într-o stare de dezinteres și apatie aproape cronice, de ce avem o clasă politică prăbușită moral, incompetentă și pusă pe jaf și parvenire și mai ales de ce puterea politică de la București are o atitudine atât de defensivă în relația cu Ungaria. Autorul își pregătește cititorul pentru ce urmează chiar din subtitlu: „Corupția la nivel înalt: masa de manevră a Rusiei și Ungariei”.

Într-o discuție purtată cu editorul volumelor Hadrian Mateescu, am aflat că, prin conținutul ei, cartea a deranjat anumite grupuri influente din România și chiar s-a încercat blocarea vânzării și distribuției acesteia. Are o poveste care aduce puțin cu istoricul cărții despre Viktor Orbán pe care am coordonat-o, tot un produs editorial care a iritat puterea politică de la București din motive ușor de înțeles. Proiectul meu fiind girat însă de o puternică editură și de una din cele mai mari librării on-line din țară, blocarea distribuției și promovării a fost dificilă.

Revin însă la cartea generalului Marian Ureche. Mi-a atras atenția în mod deosebit un capitol care tratează o temă complicată, greu digerabilă pentru spațial public românesc, din motive care deocamdată îmi scapă și care este intitulat: „Ungaria, o piesă de bază a spionajului rus în România”. După ce l-am citit, mi-am dat seama că informațiile din acest capitol pot constitui piese importante care lipsesc din puzzle-ul cărții mele. Am spus-o public, atât la dezbaterile la care am fost invitat cât și la lansările volumului că, documentarea nu a fost deloc ușoară pentru că la noi nu se vorbește aproape deloc de Ungaria sau de Viktor Orbán. Preocuparea pentru analiza relațiilor bilaterale România-Ungaria sau a mediului politic, social și economic din țara vecină este aproape inexistentă în mediile de specialitate și de aceea temele amintite sunt foarte puțin prezente în spațial public. Cele care mai apar, sunt prudente sau fără valoare, altele cu mult iz de oportunism politic și slugărnicie, majoritatea cu intenția evidentă de a nu deranja UDMR-ul și Budapesta. Presa internațională, chiar și cea de opoziție sau de „gherilă” din Ungaria, abundă de știri și analize privind legăturile foarte strânse ale premierului ungar cu spionajul rus, suspiciunile de șantaj practicate de Moscova în relația cu Budapesta, acțiunile și declarațiile fără perdea ale lui Viktor Orbán făcute pentru sabotarea coeziunii Uniunii Europene, în această perioadă tulbure, sau de decredibilizarea NATO. În contrast cu presa din România, mass-media occidentală prezintă Ungaria, ca o țară cu o situație precară a economiei, cu o criză care se adâncește tot mai mult și care are efecte dramatice asupra populației, o țară în care sub masca autocrației se ascunde cea mai cruntă dictatură.

Prin urmare, mi-am propus ca această a doua ediție a cărții să o îmbunătățesc multiplicând informații și analize din alte surse, evident credibile și bine informate, despre jocurile pe care le face Rusia în România, folosindu-se de Ungaria. O bună parte din ele le-am preluat din cartea generalul Marian Ureche și le-am adăugat în acest capitol, în forma lor originală, așa cum au fost publicate de autor. Generalul

Marian Ureche publică și un material care va provoca multe discuții. Este vorba de o analiză a vizitei Papei Francisc în România, din mai-iunie 2019, realizată prin prisma acțiunilor Ungariei de subminare a acestui important eveniment pentru țara noastră. Surse diplomatice, bine informate, comentau în acea perioadă, că evenimentul a fost inițial programat pentru anul 2018, dar Ungaria, prin ambasadorul ei la Vatican, Gyorgy Habsburg a reușit să provoace amânarea vizitei cu un an, sabotând astfel proiectul României care prevedea, în mod firesc, ca vizita Papei Francisc să aibă loc cu ocazia Centenarului Marii Uniri.

Este binecunoscut faptul că Ungaria a făcut de-a lungul timpului, un joc abil de fidelizare și apropiere a descendenților familiei de Habsburg, angajându-i în posturi importante din diplomație, cu misiuni în țări strategice, acordându-le cetățenie și lăsându-i să se stabilească în această țară. Motivul acestei strategii este prea puțin cunoscut: descendenții familiei de Habsburg au interdicție de stabilire în Austria în baza unei legi din 1919 valabila și azi.

Legat de evenimentul amintit am remarcat faptul că presa din România a publicat câteva articole interesante, trecute însă sub tăcere de puterea politică printr-o lipsă de reacție neinspirată. Cu câteva săptămâni înainte de vizita Papei Francisc, Ungaria a încercat, prin aparatul de propagandă foarte eficient al guvernului de la Budapesta, să inducă în România ideea că, vizita era un succes al diplomației maghiare și că înaltul oaspete va fi așteptat la București, de Viktor Orbán premierul Ungariei. Budapesta era iritată în mod special de momentul Blaj, punctul culminant al vizitei, prin care șapte episcopi greco-catolici martiri urmau să fie beatificați printr-o ceremonie oficiată de înaltul prelat, pe Câmpia Libertății. Este binecunoscut faptul că cei șapte erau în majoritate ardeleni, implicați în mișcările de emancipare națională și realizarea Unirii Transilvaniei cu România.

A doua „voce”, după cea generalul Marian V. Ureche, adăugată „grupului celor 12 voci” după cum inspirat i-a numit Tudor Păcuraru pe

contributorii volumului este a unui profesionist din zona de intelligence care a activat o bună perioadă de timp în complicata zonă a Ținutului Secuiesc, în județul Harghita, și a ocupat o funcție importantă în structura SRI din Miercurea Ciuc. Este o altă premieră pentru publicistica din România, abordarea unor aspect legate de interesele lui Viktor Orbán în zonă, dar și de percepția comunității de acolo, formată din români, secui și romi față de politicile Budapestei. Col SRI (r) Claudiu Dăbău este analist de intelligence la Monitorul Apărării și Securității și a răspuns invitației mele de a deveni contributor al volumului.

În acest capitol nou am inclus și un interviu prin care am actualizat o temă importantă, cu noi informații, despre legătura premierului Viktor Orbán cu serviciile secrete ruse, realizat cu unul din contributorii volumului, analistul de intelligence, col SRI (r) Tudor Păcuraru. Acesta a revine cu date de ultimă oră despre un agent al serviciilor secrete ruse, reactivat după ce a ajuns în fruntea guvernului de la Budapesta. O altă piesă de puzzle care acoperă un gol semnificativ este un material care a fost publicat în cadrul proiectului editorial „23 august 1944 – adevăr și mistificare” lansat de istoricul militar Gavriil Preda, și care cuprinde o analiză cu o abordare în premieră a acestui moment istoric, din perspectiva relațiilor româno-ungare. Articolul este semnat de istoricul și diplomatul dr. Alexandru Ghișa, contributor al volumului de față.

Această a doua ediție a volumului „Lebăda Neagră de pe Balaton” își propune să rearanjeze unele piese din puzzle-ul complicat prezentat în carte atât din perspectivă istorică, dar și al unei abordări din zona de intelligence, puțin discutată în România. Sunt convins că cei care vor citi a doua ediție vor găsi argumente în plus care să-i facă să înțeleagă măcar câte ceva din jocurile complicate în care, din păcate, România, de cele mai multe ori, este un martor pasiv.

LIBRIS

We know
books

COORDONATOR

ROMEO COUȚI

LEBĂDA NEAGRĂ DE PE BOSFOR

România,
un pașalâc virtual

EDITURA
CREATOR
BRAȘOV, 2024

CUPRINS

PREFAȚĂ <i>de Alexandru Ghișa</i>	9
TELEPORTAREA FRICII <i>de Romeo Couți</i>	27
CAPITOLUL 1. EFENDI	33
NATO, TURCIA ȘI ROMÂNIA: <i>Interviu cu Călin Felezeu</i>	37
LUPUL CENUȘIU: <i>Interviu cu Călin Felezeu</i>	61
RESETAREA: <i>Interviu cu Călin Felezeu</i>	81
O MARE CIUDATĂ: <i>Interviu cu Călin Felezeu</i>	98
ISLAMIZAREA OCCIDENTULUI: <i>Interviu cu Călin Felezeu</i> ..	111
CAPITOLUL 2. PAȘALÂC SAU PARTENER	117
ISTORIE ȘI FAKE NEWS: <i>Interviu cu Ionuț Cojocaru</i>	121
MOSCHEEA: <i>Interviu cu Ionuț Cojocaru</i>	155
CAPUL PLECAT SABIA ÎL TAIE: <i>Interviu cu Ionuț Cojocaru</i>	172
CAPITOLUL 3. BUDI ȘI ION	183
UN TATĂ ÎN PALATUL PREZIDENȚIAL: <i>Interviu cu Murat Iusuf</i>	185
CAPITOLUL 4. SPIONAJ PE BOSFOR	203
DIPLOMAȚIA INFORMAȚIILOR SECRETE: <i>Interviu cu Cristian Barna</i>	205
MAREA NEAGRĂ, O MISIUNE IMPOSIBILĂ: <i>Interviu cu Cristian Barna</i>	212

CAPITOLUL 5. DIPLOMAȚIE MILITARĂ

LA ANKARA	227
TRANZIȚIE: <i>Interviu cu Ilie Marin</i>	229
CONFUZIE LA BUCUREȘTI: <i>Interviu cu Emil Fălcuțescu</i>	256
MAREA NEAGRĂ LAC RUSESC SAU LAC TURCESC? <i>Interviu cu Emil Fălcuțescu și Dan Niculescu</i>	282

CAPITOLUL 6. „FERICIT ESTE OMUL

CARE SE NUMEȘTE TURC”	295
UN CVASIEȘEC STRATEGIC ROMÂNESC <i>Interviu cu Ioana Constantin-Bercean</i>	297

CAPITOLUL 7. THINK TANK PENTRU

MAREA NEAGRĂ	327
STAT PARTENER SAU MEMBRU UE <i>Interviu cu Vasile Simileanu</i>	329

CAPITOLUL 8. ATIN

POVESTE: <i>interviu cu Levent Atin</i>	349
---	-----

POSTFAȚĂ: de Ionuț Cojocaru

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE: TRIUNGHIUL INVIZIBIL BUDAPESTA-TRANSILVANIA-ANKARA	359 381
---	------------

PREFAȚĂ

România și Turcia – două state marcate de amprenta poziției lor geopolitice

Relația România–Turcia a fost și este o ecuație complexă care se cere a fi descifrată și rezolvată. Instituțiile guvernamentale și nonguvernamentale de la București și Ankara care își propun să o rezolve, trebuie să cunoască această relație în profunzimea ei strategică. Complexitatea relației româno-turce vine atât din istorie – din statutul principatelor române Moldova, Țara Românească (Valahia) și Transilvania – în cadrul Imperiului Otoman, cât și din poziționarea geografică și geopolitică a ambelor state. România și Turcia sunt legate în primul rând prin riveranitatea lor la Marea Neagră, un spațiu de contacte și conflicte din cele mai vechi timpuri până azi.

În urmă cu mai bine de 300 de ani, eruditul domnitor român al Moldovei, Dimitrie Cantemir, care își petrecuse anii tinereții în Imperiul Otoman, a scris o lucrare privind „Creșterea și descreșterea Curtii Otomane...” în care prezenta soarta marilor imperii – după perioade lungi de ascensiune, urmează decăderea și destrămarea lor. Această idee cantemiriană a fost confirmată de istorie și în cazul Imperiului Sultanilor, chiar dacă a mai supraviețuit 200 de

ani. Dimitrie Cantemir a scris această carte între 1714-1717, când se afla în refugiu în Rusia, după bătălia de la Stănilești, pe Prut (1711, pe malul stâng al Prutului, azi în R. Moldova), unde, alături de țarul Petru cel Mare, au înfruntat armata otomană, care a ieșit învingătoare. Imperiul Otoman era atunci un imperiu tricontinental și o mare putere a lumii. La Stănilești, țarul Petru cel Mare a fost încercuit și putea fi luat prizonier. Aflat într-o situație militară imposibilă, acesta a semnat un tratat prin care a cedat Azovul, pe care abia îl anexase. Poate că Imperiul Otoman putea atunci obține mai mult, dar nu a făcut-o. Cert este că sultanii de pe Bosfor nu vor mai avea niciodată o asemenea ocazie și nu vor mai reperta vreodată o victorie asupra Rusiei¹.

La început de secol XIX, Imperiul Otoman era deja catalogat ca fiind statul bolnav al Europei, iar marile puteri își disputau moștenirea acestuia, în primul rând Imperiul Rusiei, dar și cel Habsburgic. Cu mai mult de 200 de ani în urmă, mai precis la 1807, are loc la Tilsit o întâlnire pentru delimitarea unor sfere de influență între un imperiu al Occidentului – Franța lui Napoleon, și unul al Orientului, Rusia lui Alexandru I. Rusia era angrenată atunci într-un război cu Imperiul Otoman, iar Napoleon a jucat rolul de arbitru. În textul tratatului negociat, țarul se obliga să-și retragă trupele din Țara Românească și Moldova și accepta medierea franceză pentru încheierea păcii ruso-otomane². La Tilsit, Napoleon a încercat să integreze Rusia în noua sa ordine europeană. A fost vorba de partaje și compromisuri – țarul a cerut Finlanda și Principatele Dunărene, la care Napoleon nu a avut nici o obiecție. El a primit o promisiune de sprijin împotriva Angliei și libertate de acțiune în Europa. Un singur aspect nu a fost tranșat – soarta Constantinopolului și a Strâmtorilor. În opinia lui Napoleon aici este

1. Barbara Jelavich, *Istoria Balcanilor. Secolele al XVIII-lea și XIX-lea*, Institutul European, 2000, vol. I, p. 72.
2. Armand Goșu, *Între Napoleon și Alexandru I. Contextul internațional al anexării Basarabiei*, Polirom, 2022, p. 154-155.

„cheia stăpânirii lumii” și nu putea fi de acord ca acestea să ajungă pe mâna Rusiei³. Visul rusesc a persistat însă multă vreme și a fost mobilul principal al războaielor ruso-otomane. Teza confesională apărută după căderea Constantinopolului bizantin că „Moscova e a treia Romă”, prin care Rusia se consideră succesoare a Bizanțului ortodox, viza transformarea capitalei Imperiului Otoman într-un Țarigrad, un oraș al țărilor. La fel, teza panslavistă din secolul al XIX-lea proiecta crearea unei federații a popoarelor slave din Boemia, Bulgaria, Polonia, Rusia, Serbia și Ucraina, cu capitala la Constantinopol⁴.

Expresia lui Napoleon că la Constantinopol și Strâmători sunt „cheile lumii” relevă cât se poate de clar poziția geopolitică deosebit de importantă pe care a avut-o Imperiul Bizantin și apoi Imperiul Otoman și pe care o are azi Turcia modernă. La început de secol XX, savantul român Grigore Antipa, naturalist, dar și un foarte bun specialist pe problemele Dunării și ale Mării Negre, afirma că Gurile Dunării sunt Bosfor și Dardanele, de unde rezultă legăturile multiple între Turcia și România. Vecinătățile la Dunăre și Marea Neagră, fac ca Turcia și România să traverseze epocile istorice sub amprenta poziției lor geopolitice⁵.

La 100 de ani de la primul război mondial, România și Turcia au celebrat și ele centenarul existenței lor ca actori de drept internațional moderni. Atât România, cât și Turcia, în configurația lor actuală, sunt consecința mării conflagrații mondiale. Au dispărut atunci Imperiul Țărilor ruși, Imperiul Casei de Habsburg și Imperiul Sultanilor. Cum aceste imperii nu au fost niciodată state omogene din punct de vedere etnic, lingvistic, cultural sau religios

3. Grigore Gafencu, *Preliminariile războiului din răsărit*, Curtea Veche, 2011, p. 322.

4. Laurențiu Constantiniu, *Uniunea Sovietică între obsesia securității și insecurității*, Corint, 2010, p. 27-28.

5. George Cipăianu, prefață la Antonello Biagini, *Istoria Turciei contemporane*, Editura Accent, 2005, p. 7.

– națiunile componente și-au asumat decizia politică în ce privește viitorul lor.

România de astăzi, rezultată din unirea, la 1859, a Moldovei și a Țării Românești (Valahia), principate aflate sub suzeranitatea Imperiului Otoman, dar cu un statut special, privilegiat, care au intrat sub protecția marilor puteri ale Europei la 1856, și-a proclamat independența la 9 mai 1877, obținută în războiul ruso-româno-otoman și a fost recunoscută ca subiect de drept internațional prin Congresul de la Berlin din 1878. Interesant că primul stat care recunoaște România ca stat independent și stabilește relații diplomatice cu noi este Imperiul Otoman. La Congresul de la Berlin, România a fost obligată să cedeze Rusiei județele din sudul Basarabiei – Cahul, Bolgrad și Ismail, dar a primit în compensație de la Rusia Dobrogea, considerat teritoriu cucerit de la Imperiul Otoman. Din acel moment, autoritățile otomane și apoi turcești au considerat România ca o barieră terestră în calea Rusiei spre Constantinopol și Strâmtori și au tratat-o ca atare.

Căderea Romanovilor și instaurarea la Sankt Petersburg, inițial a unui regim burghezo-democrat, devenit apoi comunist-bolșevic (1917-1918), a fost breșa care a favorizat crearea, în teritoriul dintre Prut și Nistru, numit Basarabia – parte a pricipatului Moldovei luată de Imperiul Țarist de la Imperiul Otoman în 1812 – a Republicii Democratice a Basarabiei. Reprezentanții națiunii române majoritare din această nouă republică, întruniți în Sfatul Țării (adunarea reprezentativă) de la Chișinău, au proclamat independența față de Imperiul Rusiei și unirea cu România (27 martie 1918). Tot atunci, s-au desprins din Imperiul Țarist Finlanda și statele baltice – Estonia, Letonia și Lituania.

De asemenea, după implozia Imperiului austro-ungar, națiunile componente și-au constituit Consilii Naționale care au preluat conducerea politico-administrativă în arealul lor etnic. Astfel, în

Bucovina, regiune românească administrată de Viena, Consiliul Național Român de la Cernăuți a decis, la 27 octombrie 1918, unirea acesteia cu România. La 1 decembrie 1918, Marea Adunare Națională a românilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș – regiuni aflate sub administrația maghiară de la Budapesta, întrunită la Alba Iulia, a votat unirea acestor teritorii cu România. Pe ruinele fostului imperiu bicefal, Austro-Ungaria, apar state noi – Austria, Ungaria, Cehoslovacia, Regatul Sârbo-Croato-Sloven – Iugoslavia de mai târziu, Polonia a renăscut, iar teritoriile italiene se unesc la Italia.

Aceste decizii ale națiunii române au trebuit apărute, în perioada imediat următoare, de amenințările regimurilor communist-bolșevice instaurate în Rusia și Ungaria. Acțiunile militare ale armatei române, în est și în vest, desfășurate în 1918-1919, au trebuit apoi dublate de intense demersuri politico-diplomatice pe lângă marile puteri ale Antantei, învingătoare în războiul mondial, întrinite la Conferința de pace de la Paris. Prin sistemul de tratate de la Versailles, îndeosebi prin Tratatul de la Saint-Germain, cu Austria (1919) și apoi prin Tratatul de la Trianon, cu Ungaria (1920), România a reușit recunoașterea internațională a deciziilor de unire de la Cernăuți – Bucovina și Alba Iulia – Transilvania.

Tot la Paris, la 28 octombrie 1921, este semnat Tratatul între Marea Britanie, Franța, Italia, Japonia și România, prin care se recunoaște suveranitatea României asupra Basarabiei. După trei zile de la semnare, la 1 noiembrie 1921, guvernul sovietic de la Moscova declară că nu recunoaște acest tratat, declanșând ceea ce se va numi contenciosul între România și Uniunea Sovietică, în ceea ce privește Basarabia.

Referitor la Imperiul Otoman, care în războiul mondial se alăturase Puterilor Centrale, era catalogat la Conferința de pace de la Paris (1919-1920) ca stat învins. Dezmembrarea acestuia era ca și pecetluită. Nu avea cine să-l mai apere. Unitatea islamului se

destrămasă în timpul primului război mondial, când musulmanii au luptat unii contra altora, alături de creștini⁶. La timpul respectiv, România era inclusă printre statele care au obținut victoria în război, dar guvernul de la București a avut o atitudine leală, de neintervenție, în problema dezmembrării Imperiului Otoman⁷.

În consecință, Tratatul de pace de la Sèvres, din 10 august 1920, semnat de Puterile Aliate și Asociate cu Imperiul Otoman, care transforma Turcia într-un stat fără identitate, declanșează în Anatolia o amplă mișcare națională turcă, condusă de elitele militare în frunte cu Mustafa Kemal. Revoluția kemalistă a inventat Turcia modernă printr-o ruptură clară cu Imperiul Otoman⁸. Mustafa Kemal și militarii din jurul lui luptaseră, în 1915, pe frontul de la Gallipoli, alături de generalul german Liman von Sanders, împotriva trupelor britanice și franceze. Înfrângerea aliaților a determinat atunci înlocuirea tânărului ofițer englez, Winston Churchill, din poziția de Prim Lord al Amiralității Britanice și la sporirea prestigiului militar al lui Mustafa Kemal, avansat la gradul de locotenent colonel. Experiența războiului îl face pe acesta din urmă să-și asume responsabilitatea salvării națiunii turce.

Revoluția din Rusia, din 1917, urmată de răsturnarea Romanovilor, a înclinat balanța forțelor de pe frontul din Anatolia în favoarea trupelor otomane. Semnarea apoi, de către V.I. Lenin, a Tratatului de pace cu Germania, de la Brest-Litovsk (martie 1918) a determinat scoaterea Rusiei din război și colapsul total al trupelor rusești din Anatolia. În aceste condiții, revolta armatei turce, condusă de Mustafa Kemal, față de prevederile Armistițiului de la

6. Ionuț Cojocaru, *România și Turcia, actori importanți în sistemul de relații interbelice (1918-1940)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2014, p. 187.

7. Tasin Gemil, *Legăturile româno-turce de-a lungul veacurilor (până în 1981)*, în Tasin Gemil, Gabriel Custurea, Delia Roxana Cornea (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța, 2013, p. 56.

8. Radu Safta, Călin Felezeu, *Turcia contemporană între moștenirea kemalistă și Uniunea Europeană*, CA Publishing, Cluj Napoca, p. 12.

Mudros, din 30 octombrie 1918 (respectiv ocuparea de către forțele Antantei a Strâmtorilor și a orașului Istanbul, cu drept de trecere prin Strâmtori a flotelor de război aliate) și mai ales ale Tratatului de pace de la Sèvres, din 10 august 1920 (care legitima condițiile impuse), a avut drept consecință reformarea radicală a Imperiului Otoman. Schimbările în raporturile de forțe din Anatolia de Est și presiunea Aliaților anglo-francezi în Mesopotamia și Palestina, a determinat o apropiere între Mustafa Kemal și noul lider sovietic, V.I.Lenin.

Astfel, după mai bine de două secole de dispute între Imperiul Rusiei și Imperiul Otoman în problema Strâmtorilor Bosfor și Dardanele, a „Chestiunii Dunării” și a Mării Negre, au venit și momentele de apropiere între Rusia, metamorfozată în Uniunea Sovietică și noua Turcie, construită de Mustafa Kemal Atatürk. Această apropiere nu a mers însă destul de departe. Dacă în cazul Rusiei, regimul comunist-bolșevic a înlocuit un imperiu supranațional cu un alt imperiu, bazat de această dată pe internaționalismul proletar și practica exportul de revoluție, Turcia kemalistă a înlocuit califatul, care exprima solidaritatea cu Islamul universal, cu suveranitatea națională turcă și constituirea statului de drept, care nu a importat comunismul și nu a fost niciodată un „stat socialist”.

Din aceste considerente, colaborarea turco-sovietică se va derula în anumite limite, dar ea va marca și influența profund raporturile între România și Turcia în întreg spațiul interbelic, dar și la începutul anilor celei de a doua conflagrații mondiale.

Primele contacte româno-turce au loc cu prilejul Conferinței de la Lausanne (20 noiembrie 1922 – 24 iulie 1923), delegația turcă apelând la bunele oficii ale delegației române⁹. România a fost martora sosirii la reuniune, „braț la braț”, a Adunării Naționale de la Ankara, reprezentată de generalul Ismet Pașa, devenit minis-

9. Ionuț Cojocaru, *op. cit.*, p. 34.

tru de externe, cu Republica Sovietelor, în persoana lui Gheorghe Vasilievici Cicerin, comisar pentru Afacerile Externe în guvernul comunist-bolșevic de la Moscova. Expresia aparține diplomatului român, Constantin Diamandy, membru al delegației României, conduse de I.G. Duca, ministru al Afacerilor Străine și a fost exprimată într-o conferință susținută la București pe tema „Problema Strămtorilor”, în 1924¹⁰. La timpul respectiv, alianța turco-sovietică era destul de amenințătoare pentru tinerele state din Europa Centrală și din Balcani.

La Lausanne se prezintă Puterile Aliate și Asociate, pe de o parte și Turcia singură, pe de altă parte. Numai că, tot după afirmațiile lui C. Diamandy, „în spatele Turciei se profila umbra enigmatică a alianței sale cu Sovietele”¹¹, marele absent de la Versailles. De asemenea, Turcia se prezenta în Elveția de două ori victorioasă – în plan militar extern, prin victoria asupra armatei Greciei, realizată de tandemul Mustafa Kemal – Ismet Pașa după un război dur, soldat cu masacre și strămutări masive de populație și prin victoria internă, răsturnarea sultanatului, precum și cu dorința de a o rupe total cu trecutul otoman. În concepția turcă, Tratatul de la Sèvres era de domeniul trecutului. Aliții nu se mai aflau la Lausanne în fața unui inamic învins, ci în fața unui inamic victorios, iar negocierile au cunoscut multe compromisuri și concesii.

La Lausanne au participat: Marea Britanie, Franța, Italia – în calitate de mari puteri europene, inițiatoare ale conferinței și Japonia; Turcia, cu care urma să se încheie pacea în urma ultimului conflict; Grecia, România și Regatul sârbo-croato-sloven – cu competență generală; Uniunea Sovietică, cu competență limitată la regimul Strămtorilor; Albania, Bulgaria, Norvegia, Olanda, Portu-

10. Constantin Diamandy, *Problema Strămtorilor*, în „*Politica Externă a României*”. 19 prelegeri publice organizate de Institutul Social Român (1923-1924), București, 1924 – www.digibuc.ro, p. 205-223.

11. La 16 martie 1921, Uniunea Sovietică și Turcia au semnat la Moscova un tratat de prietenie, prin care este stabilită frontiera sovieto-turcă în Transcaucazia.

galia și Suedia – pentru anumite probleme ce le interesau; Statele Unite ale Americii, cu statut de observator.

Conferința va fi prezidată de George Nathaniel Curzon (Lord Curzon), șeful Foreign Office-ului britanic, care a pus accentul pe regimul Strâmtorilor, încercând să mențină pentru marile puteri aliate libertatea de navigație și control asupra Strâmtorilor și a Mării Negre.

Ismet Pașa (Inönü), ca reprezentant al Turciei, a ținut să precizeze că „Marea Adunare de la Ankara a comunicat că importanta chestiune a Strâmtorilor nu poate fi discutată decât cu participarea Rusiei și exprimă satisfacția de a o vedea la conferință”¹². El a subliniat cu multă fermitate interesul pentru siguranța completă a capitalei Turciei, Istanbul și a Mării Negre, care trebuie puse la adăpostul oricărei atingeri și că, aceste condiții fiind îndeplinite, Turcia este gata să subscrie la deschiderea Strâmtorilor pentru comerțul mondial.

România, prin ministrul Afacerilor Străine, I.G. Duca, a cerut libertatea navigației prin Strâmtori pentru vasele de comerț și de război, demilitarizarea coastelor din Bosfor și Dardanele, inclusiv dezarmarea Mării Negre. România, deținătoare a Gurilor Dunării și garantă a libertății de navigație pe Dunărea Maritimă, urmărea eliminarea oricărei hegemonii navale în Marea Neagră.

Comisarul sovietic, G.V. Cicerin, se prezintă la conferință ca reprezentant al Rusiei, Ucrainei și Georgiei și susține teza închiderii Strâmtorilor, atât în timp de pace, cât și în timp de război, pentru toate navele militare, cu excepția celor ale Turciei. Cicerin reușește la Lausanne să lege firul întrerupt între diplomația sovietică și cea țaristă, urmărind ca obiectiv să mențină Turcia la Strâmtori, fără să o întărească, dar să o domine prin protecția acordată. El susține pentru Marea Neagră principiul „mării închise” și dreptul Turciei

12. Constantin Diamandy, *op. cit.*

COORDONATOR

ROMEO COUȚI

LEBĂDA NEAGRĂ DE PE NEVA

RUSIA nu e departe,
e în jurul nostru

CUPRINS

NOSTALGII IMPERIALE ȘI REGALE 11

*de Alexandru Ghișa – fost diplomat, doctor în istorie,
profesor asociat la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca*

IMPERIUL CARE REFUZĂ SĂ DEVINĂ ISTORIE 25

de Irinel Merlușcă – manager Editura Creator

PROLOG: „LEBEDELE NEGRE” NU MAI SUNT EXCEPȚII 29

de Romeo Couți – jurnalist

*Geneza unei trilogii construite în jurul ideii de „Lebădă Neagră”,
inspirată din conceptul lui Nassim Nicholas Taleb și din simbolistica
lebedei în imaginarul cultural european.*

CAPITOLUL 1:

LA POST ÎN RUSIA LUI PUTIN.

MISIUNE DIPLOMATICĂ LA MOSCOVA 35

Interviu cu Laurențiu Sfinteș – fost diplomat militar, ziarist

*Deschidem o ușă spre lumea discretă și rareori accesibilă a
diplomației de la Moscova, văzută prin experiența directă a unui
diplomat militar român. O incursiune într-un spațiu în care
protocolul se întâlnește cu spionajul.*

CAPITOLUL 2:**MARTORI TĂCUȚI AI UNEI ISTORII ROSTITE ÎN ȘOAPTĂ..... 83**

GORBACIOV ÎL CONSIDERA PE CEAUȘESCU

AROGANT ȘI DESPOTIC..... 88

*Interviu cu Nikolai Morozov – jurnalist, corespondent în**România al Agenției de Presă TASS*

O perspectivă rară asupra relației dintre București și Moscova în ultimii ani ai regimului Ceaușescu, văzută din interiorul lumii sovietice. O misterioasă poveste a unei serviete cu presupuse coduri ale regimului Ceaușescu. O mărturie directă a unui observator prins între două capitale.

DIPLOMAȚIA TĂCERII..... 115

Interviu cu Vasile Buga – fost diplomat, istoric

O reconstrucție a unei lumi dintr-una dintre cele mai complicate perioade ale relațiilor româno-sovietice. Cum a ajuns relația cu Moscova pe muchie de cuțit? Cum și când a devenit distanțarea României de Moscova un drum fără întoarcere?

CAPITOLUL 3:**ROMÂNIA ȘI RUSIA DUPĂ 1990:****UN JOC ÎN ORB ÎN RELAȚIA CU MOSCOVA..... 145***Interviu cu Constantin Corneanu – istoric*

România a intrat în noua ordine europeană fără o strategie coerentă față de Moscova, cu o diplomație săracă în specialiști și cu o înțelegere incompletă a transformărilor declanșate de perestroika și de prăbușirea Uniunii Sovietice. A avut România o strategie față de Rusia sau a înlocuit-o, vreme de trei decenii, cu reacții conjuncturale, fobii și alinamente externe?

CAPITOLUL 4:

TRIUNGHIUL BUDAPESTA-MOSCOVA-BUCUREȘTI..... 227

Interviu cu Lucian Andone – fost diplomat, licențiat în istorie

Una dintre cele mai sensibile dimensiuni ale influenței ruse în Europa Centrală: relația dintre Moscova și Budapesta. Propagandă, spionaj și vulnerabilitățile din interiorul NATO și UE. Capitolul lansează o întrebare esențială: este Ungaria doar partenerul pragmatic al Rusiei sau a devenit principala poartă de influență a Kremlinului în interiorul UE și NATO?

CAPITOLUL 5:

TRIUNGHIUL BUCUREȘTI-MOSCOVA-CHIȘINĂU..... 473

Interviu cu Dorin Cimpoeșu – fost diplomat, doctor în istorie, profesor în învățământul universitar

Relația dintre România și Republica Moldova, marcată de o contradicție: o puternică apropiere simbolică, dar o strategie deseori ambiguă și insuficient articulată. Dosarul moldovean, analizat dincolo de clișeele unioniste sau geopolitice. Ambiguitățile Bucureștiului, influența persistentă a Moscovei, rolul Budapestei în ecuațiile regionale și schimbarea radicală produsă de războiul din Ucraina.

CAPITOLUL 6:

TRIUNGHIUL MOSCOVA-BUDAPESTA-TRANSILVANIA 519

Interviu cu Tudor Păcuraru – col. SRI (r.)

Implicarea Uniunii Sovietice în evenimentele din martie 1990 de la Târgu Mureș, mecanismele prin care falia etnică a fost exploataată și vulnerabilitatea unui stat român abia ieșit din Revoluție.

CAPITOLUL 7:
CULTURA RUSĂ ÎNTRE FRICĂ,
PROPAGANDĂ ȘI TĂCEREA ROMÂNIEI 551

*Interviu cu Antoaneta Olteanu – profesor univ. dr.,
Universitatea din București*

*Relația culturală dintre România și Rusia, privită însă dincolo de
tensiunile politice și de reflexele ultimelor decenii. Într-un climat
dominat de suspiciune, simplul interes pentru cultura rusă riscă să fie
interpretat drept simpatie politică.*

CAPITOLUL 8:
DE LA TEZAU LA DEVESELU 577

ROMÂNIA ȘI RUSIA: ISTORIE, MEMORIE, VECINĂTATE 581
Interviu cu Ioan Scurtu – istoric și membru al AOSR

*De la aurul trimis la Moscova în timpul Primului Război Mondial
până la scutul antirachetă de la Deveselu. Basarabia și Tezaurul
României rămân marile dosare istorice nerezolvate.*

INTERNAȚIONALIZAREA UNEI PROBLEME ISTORICE 612
Interviu cu Cristian Păunescu – istoric, consilier al guvernatorului BNR

*Dosarul Tezaurului României de la Moscova într-o abordare
nouă, din registrul unei dispute bilaterale într-unul european și
internațional. Mai poate România să-și recupereze Tezaurul de la
Moscova?*

CAPITOLUL 9:

ROMÂNIA VERSUS RUSIA: EVITARE STRATEGICĂ SAU CAPITULARE TĂCUTĂ?

631

Interviu cu Tudor Păcuraru – col. SRI (r.)

România a ales deliberat evitarea strategică a Rusiei sau absența unui dialog coerent ascunde, de fapt, slăbiciunea propriilor instituții? Riscăm să pierdem teren nu pentru că adversarul este invincibil, ci pentru că propriile noastre vulnerabilități rămân insuficient asumate?

CAPITOLUL 10:

ZONA CREPUSCULARĂ DIN BĂTĂLIA CU KGB

653

CONTRACARAREA (ULTERIOR ANULUI 1958)

PROPAGANDEI SOVIETICE ÎN ȘTIINȚĂ, ISTORIE ȘI
CULTURĂ. SCOPURI SECRETE ALE UNOR EXPEDIȚII

ȘTIINȚIFICE ORGANIZATE ÎN ROMÂNIA

655

de Sorin Aparaschivei – istoric

Capitol preluat din volumul „România contra Imperiului Sovietic (23 august 1944 – decembrie 1989). UM 0110: contraspionaj anti-KGB/GRU”, semnat de Sorin Aparaschivei.

EPILOG:

UNEORI, LEBĂDA NEAGRĂ E CHIAR O TĂCERE

681

de Romeo Couți – jurnalist

15 întrebări adresate președintelui Vladimir Putin despre relațiile româno-ruse după 1989, rămase fără răspuns. Acestea pot fi foarte bine adresate și României. Într-o epocă în care marile puteri aleg tot mai atent când și cui răspund, miza jurnalismului rămâne aceeași: să continue să pună întrebările.

NOSTALGII IMPERIALE ȘI REGALE

*A învăța din trecut nu este o noutate,
dar acum devine o necesitate.*

MARIUS TURDA,
Oxford Brookes University¹

100 de ani în istorie sunt o perioadă relativ scurtă. Nici chiar 200 de ani nu reprezintă o perioadă prea lungă. Cert este că, în urmă cu mai bine de 200 de ani, națiunea română era un exemplu clasic de națiune divizată în Europa: românii trăiau atunci în trei imperii: Principatele Moldova și Valahia (Țara Românească) se aflau în Imperiul Otoman, Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul întreg și toată Bucovina erau incluse în Imperiul Habsburgic, iar Basarabia, respectiv teritoriul dintre Nistru și Prut, fusese preluată de Imperiul Rusiei.

În urmă cu mai bine de 300 de ani, eruditul principe român al Moldovei, Dimitrie Cantemir, a publicat lucrarea „Creșterea și descreșterea Curtii Otomane...”, scrisă între anii 1714-1717, în timp ce se afla în Imperiul Rusiei, dar după ce își petrecuse anii tinereții în Imperiul Sultanilor, lucrare în care tratează soarta marilor imperii:

1. Marius Turda, „Războiul Sfânt“ al rasei. *Eugenia și protecția națiunii în Ungaria, 1900-1919*, Academia Română – Centrul de Studii Transilvane, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022, f.p.

după perioade lungi de ascensiune, urmează decăderea și destrămarea lor². Ideea cantemiriană lansată atunci a fost confirmată de istorie, de la imperiile roman, carolingian sau bizantin până în timpurile moderne, când dispar imperiile otoman, habsburgic sau rus, chiar și metamorfozat în formula sovietică a URSS. Numai încrederea în prăbușirea acestor mari imperii mai menținea pentru români speranța în unirea teritoriilor pe care locuiau și în crearea unui stat național românesc. Speranțele nu au fost în zadar: momentele 1859, Unirea Principatelor Moldova și Țara Românească, 1877-1878, cucerirea independenței și recunoașterea internațională a României ca stat, și apoi anul astral, 1918, prin unirea Basarabiei, a Bucovinei și a Transilvaniei cu Regatul României, au încheiat acest proces.

Imperiul Otoman este relevant în sensul creșterii și descreșterii statului imperial, chiar dacă a mai supraviețuit 200 de ani după analiza făcută de Dimitrie Cantemir. Un stat tricontinental, cu teritorii în Europa, unde avea și capitala, Constantinopol, devenită Istanbul, un megalopolis ce a aparținut lumii bizantine, cucerit de sultanul Mahomed al II-lea în 1453, cu Asia Mică, Anatolia, și Orientul Mijlociu extins, precum și teritorii în Africa de Nord. Acest imperiu stăpânea popoare, culturi, civilizații diferite, iar confesional era un stat islamic, în care au continuat să existe comunități creștine. Gradul de toleranță religioasă era diferit, în funcție de statutul pe care îl avea fiecare popor sub raport administrativ: dacă o regiune era pașalâc sau se bucura de un anumit grad de autonomie. Popoarele din Balcani erau în majoritate de confesiune ortodoxă, de rit bizantin, respectiv grecii, albanezii, popoarele slave: bulgarii, sârbii, muntenegrenii. Principatele române, Moldova și Valahia (Țara Românească), erau sub suzeranitate otomană, plăteau tribut, dar se bucurau de un grad

2. Dimitrie Cantemir, *Incrementorum et decrementorum Aulæ Othomanicæ sive Aliothmannicæ Historiæ a prima gentis origine ad nostra usque tempora deductæ libri tres* (Creșterea și descreșterea Curții Otomane, adică Istoria Imperiului Otoman de la origini până în zilele noastre...), în acad. Andrei Eșanu (coord.), *Dinastia Cantemireștilor, Secolele XVII-XVIII*, Ed. Știința, Chișinău, p. 292.

înalt de autonomie. În sistemul defensiv al Imperiului Otoman, Principatele române aveau rolul de state-tampon în fața puterilor europene: Imperiul Habsburgic, Regatul Poloniei sau Uniunea Polono-Lituaniană și apoi Imperiul Rusiei.

În perioada modernă, mai ales după Revoluția Franceză din 1789 și războaiele napoleoniene, când se amplifică procesul de emancipare a națiunilor, Imperiul Sultanilor dă semne de slăbiciune și va fi catalogat drept „bolnavul Europei”. După Congresul de la Viena (septembrie 1814 – iunie 1815) și înfrângerea armatei franceze conduse de Napoleon I la Waterloo (18 iunie 1815), țarul Alexandru I are nefericita inspirație de a crea o „Sfântă Alianță” care să asigure echilibrul de putere în Europa. Din această alianță creștină, compusă din Imperiul Rusiei, Imperiul Habsburgic și Regatul Prusiei, este exclus Imperiul Otoman, un stat islamic. Ulterior, Rusia, Austria, Prusia și apoi Germania acționează într-o adevărată competiție pentru moștenirea otomană. Numai intervenția Marii Britanii și a Franței prelungește agonia Imperiului Sultanilor, care trece printr-o perioadă critică la sfârșitul Primului Război Mondial. În război se alăturase Puterilor Centrale, iar la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920), Imperiul Otoman este tratat ca stat învins. Tratatul de Pace de la Sèvres (10 august 1920), acceptat de sultan, conține prevederi care accentuau procesul de dezmembrare a Imperiului Otoman.

Pe acest fond are loc o amplificare a sentimentului național turc în marea masă a populației, care se înregistrează în forțele militare grupate în jurul lui Mustafa Kemal. Prin „revoluția kemalistă” inițiată de acesta, a fost desființat califatul, s-a pus capăt sultanatului și s-a obținut recunoașterea internațională prin Tratatul de la Lausanne (24 iulie 1923). La 29 octombrie 1923, Turcia a fost proclamată republică. Mustafa Kemal Atatürk a devenit primul președinte al Turciei moderne, în care a impus laicitatea statului, în

condițiile în care majoritatea populației este de religie islamică. La timpul respectiv, Mustafa Kemal Atatürk a declarat că nu consideră Turcia un stat succesor al Imperiului Otoman și că nu-și revendică trecutul imperial.

Astăzi, Turcia este condusă de un alt președinte, Recep Tayyip Erdogan, care își revendică succesiunea Imperiului Otoman și, prin lansarea curentului neo-otomanist, își manifestă anumite nostalgii imperiale. Aceste nostalgii sunt mai degrabă de natură culturală, eventual confesională, nu și teritorială³.

Imperiul Habsburgic a cunoscut și el același proces cantemirian de creștere și descreștere și a dispărut prin implozie internă în toamna anului 1918. A fost tot timpul într-o rivalitate cu Imperiul Otoman, manifestată mai ales după dispariția Regatului Ungariei în prima parte a secolului al XVI-lea. În urmă cu exact 500 de ani, în bătălia de la Mohács (29 august 1526), sultanul Soliman I Magnificul a zdrobit armata ungară, iar regele Ludovic al II-lea a fost ucis. După exact 15 ani, la 29 august 1541, același Soliman I, în război cu Casa de Habsburg, cucerește Buda și transformă Ungaria centrală în pașalâc. Prin Pacea turco-austriacă de la Adrianopol (19 iunie 1547) se împarte Regatul Ungar: partea de vest este preluată de Imperiul Habsburgic, partea centrală, pașalâcul de Buda, este integrată în Imperiul Otoman, iar Transilvania devine Principat autonom, sub suzeranitate otomană. Pentru mai bine de 150 de ani, Transilvania va avea același statut cu al Principatelor Române, Moldova și Valahia, fiind toate trei zone tampon între cele două imperii. Pentru Ungaria de azi, nostalgiile după regatul feudal pierdut sunt încă active.

Încercarea de reformare a Imperiului Habsburgic prin împărțirea în două părți, în funcție de râul Leitha, Cisleithania la vest,

3. Romeo Couți (coord.), *Lebăda Neagră de pe Bosfor. România, un pașalâc virtual*, Editura Creator, Brașov, 2024.

administrată de națiunea austriacă dominantă, și Transleithania la est, trecută sub administrația națiunii maghiare dominante, nu va da rezultatele scontate, ci va accelera procesul de disoluție imperială. Într-un stat multinațional, selectarea a numai două națiuni care să gestioneze administrația a creat multe animozități, mai ales în Transleithania. Aici națiunea maghiară își constituie o autonomie locală, în arealul vechiului regat feudal. Împăratul Franz Joseph acceptă și titlul de rege al Ungariei, iar statul devine oficial Austro-Ungaria. Chiar dacă la Budapesta națiunea maghiară obține dreptul de a avea un parlament și un guvern, care nu include o diplomatie proprie, o armată națională și nici finanțe proprii, considerate afaceri comune, concentrate la Viena, capitala statului dualist, nu putem vorbi de un stat ungar, așa cum nu putem vorbi nici de un stat austriac. Românii din Austro-Ungaria nu au recunoscut dualismul austro-ungar și nu au acceptat maghiarizarea, practică de politică de stat în Transleithania. Aici națiunea maghiară a realizat că este minoritară în arealul pe care îl administrează, fapt pentru care și-a asociat comunitatea evreiască, act condiționat de acceptarea maghiarizării. Acceptul acestora a dus la integrarea evreilor în societatea maghiară, devenind evrei-maghiari, de limbă și cultură maghiară. Fiind un imperiu multietnic și în condițiile în care la frontierele sale apar state independente și suverane care au coetnici pe teritoriul lui, cum este cazul României sau al Serbiei, Imperiul Austro-Ungar devine al doilea bolnav al Europei. Liderii românilor din Austro-Ungaria se vor grupa în jurul principelui moștenitor Franz Ferdinand, adept al federalizării. Asasinarea acestuia și izbucnirea Primului Război Mondial (1914-1918) au năruit toate aceste proiecte de reformă imperială.

La încheierea războiului, noul împărat, Carol I (Carol al IV-lea ca rege al Ungariei), și-a exprimat ideea de a reconstrui statul imperial pe baze confederative. În manifestul adresat „Popoarelor

mele credincioase“, din 16 octombrie 1918, a anunțat defalcarea Cisleithaniei în state pe criterii etnice. A recomandat constituirea de Consilii Naționale, care să preia prerogativele puterii. Acest manifest nu privește Transleithania, deoarece elitele politico-administrative maghiare s-au opus aplicării acestuia în arealul regatului autonom ungar. În final, toate comunitățile etnice din întregul stat imperial au constituit Consilii Naționale, inclusiv națiunile foste dominante, austriece și maghiarii, care au preluat prerogativele puterii, dar nu au mai acceptat formula de stat federal. Acestea s-au orientat spre constituirea de state naționale (Austria, Ungaria, Cehoslovacia, Regatul sârbo-croato-sloven și Polonia) sau unirea teritoriilor locuite de ele cu statele înrudite (cazul Italiei sau al României). Așa s-a ajuns la implozia Austro-Ungariei și dispariția acestui stat imperial. La Conferința de Pace de la Paris au fost invitate Austria și Ungaria, tratate ca state învinse, dar care vor fi recunoscute ca state independente și suverane prin tratatele de la Saint-Germain (1919) și, respectiv, Trianon (1920). Dacă în cazul Austriei nu putem vorbi de nostalgii imperiale, în cazul Ungariei avem de-a face cu nostalgii regale, care se manifestă activ nu numai cultural, ci și teritorial, cu un pronunțat caracter revizionist, ce vizează în primul rând Transilvania⁴.

Rusia constituie un caz special, deoarece cunoaște două etape imperiale: prima este faza Imperiului Țarist, de la întemeiere până la căderea dinastiei Romanovilor (1917), și a doua fază, de la instaurarea regimului bolșevic evreiesc, condus de Vladimir Ilici Ulianov, zis Lenin, care asigură metamorfoza imperială sub forma Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste (URSS, 1917-1991). Din acest considerent vorbim de relațiile României cu Rusia Imperială și cu Rusia Sovietică. Au existat două date fatale ale căderii statului imperial rus, ambele în secolul XX: 1917, abdicarea ultimului țar, Nicolae

4. Romeo Couți (coord.), *Lebăda Neagră de pe Balaton. Viktor Orbán și o obsesie asumată*, Editura Creator, Ediția a II-a, Brașov, 2024.

al II-lea, și instaurarea „dictaturii proletariatului”, sub conducerea liderului bolșevic V.I. Lenin, care nu și-a propus reformarea statului, și anul 1991, căderea ultimului lider comunist, Mihail Gorbaciov, care a încercat reformarea statului imperial sovietic, dar a sfârșit prin dispariția URSS. Până acum nu este clar dacă cele două formule imperiale rusești, Imperiul Țarist și Imperiul Sovietic, au căzut în urma unor revoluții sau lovituri de stat. Astăzi avem relații cu Federația Rusă, cu Rusia lui Vladimir Putin, care își revendică, prin toate mijloacele posibile, statutul de mare putere și își manifestă strădania de a construi o nouă formulă imperială.

Rusia Imperială își trage originile din Evul Mediu timpuriu, din Rusia Kieveană, un stat medieval prin excelență, care nu a cunoscut Antichitatea. Extensia teritorială în est și în vest a făcut din acest stat un imperiu bicontinental, în Asia și în Europa, ceea ce numim Eurasia. În perioada modernă, din primii ani ai secolului al XVIII-lea, raporturile româno-ruse încep sub cele mai bune auspicii: țarul Rusiei Imperiale, Petru cel Mare, cooperează cu domnitorul Principatului Moldovei, Dimitrie Cantemir, într-un război ruso-moldo-turc (noiembrie 1710 – iulie 1711), dar, în bătălia de la Stănilești, pe Prut (pe malul stâng al Prutului, azi în R. Moldova), turcii ies învingători. Pacea se încheie la Vadul Hușilor (12/23 iulie 1711), prin care Rusia cedează Azovul și se obligă să nu intervină în treburile interne ale Poloniei. După acest război, Dimitrie Cantemir se refugiază la Curtea lui Petru cel Mare, unde este bine primit și rămâne acolo până la moartea sa. Fiul său, Antioh Cantemir, ajunge unul dintre marii scriitori ai Rusiei Imperiale.

Pe parcursul secolului al XVIII-lea și în secolul al XIX-lea, apariția Rusiei ca factor activ în regiunea Mării Negre și a Dunării de Jos a dus la o lungă serie de războaie ruso-otomane și la ocuparea Moldovei și a Țării Românești de către armatele rusești. Indiferent de scopurile acestor războaie, politica orientală a Rusiei Imperiale

necesita o hegemonie a sa în Principatele Române, a cărei menținere s-a dovedit dificilă⁵. Astfel, țarina Ecaterina a II-a cea Mare a purtat două războaie împotriva Porții Otomane. Primul (1768-1774) s-a soldat cu victoria flotei ruse asupra celei turcești în Marea Neagră (Cesme, 6-8 iulie 1770), apoi cu victoriile rusești de la Larga (18 iulie 1770) și Cahul (1 august 1770). Principatul Moldovei a fost teatru de război. Pacea s-a încheiat la Kuciuk-Kainargi (10/21 iulie 1774), unde Rusia obține dreptul de liberă navigație în Marea Neagră și prin Strâmtori, ocupă trei cetăți din Crimeea și i se recunoaște dreptul de a interveni în favoarea supușilor creștini ortodocși din Imperiul Otoman. Al doilea război a fost ruso-austro-turc (1787-1792) și se încheie cu Pacea de la Iași (29 decembrie 1791/9 ianuarie 1792), prin care se recunoaște anexarea Peninsulei Crimeea la Rusia (1783) și fixarea pe fluviul Nistru a frontierei Rusiei.

În timpul războiului ruso-turc din 1806-1812, Rusia supune Principatele Moldova și Țara Românească unui regim de ocupație, în primul rând pentru a se asigura aprovizionarea trupelor ruse, dar și în intenția țarului Alexandru I de a le anexa. Până la urmă, prin Pacea de la București (16/28 mai 1812), Rusia revendică teritoriul dintre Prut și Nistru, ceea ce se va numi Basarabia. Acest teritoriu va asigura Rusiei riveranitatea la Dunăre pe brațul Chilia. Prin Convenția de la Akkerman (1826), Rusia obține brațul Sulina, iar prin Tratatul de la Adrianopol (1829) câștigă și brațul Sfântul Gheorghe, devenind stăpână pe Delta Dunării. Prin acest acord ruso-turc, Principatele Române rămân sub suzeranitatea Porții Otomane, dar sunt trecute sub protecția exclusivă a Rusiei. Pentru următorii cinci ani, în Moldova și Țara Românească se introduce o administrație militară rusă, condusă de generalul Pavel Kiseleff, numit de țarul Nicolae I guvernator. Indirect, generalul Kiseleff avea ca obiectiv pregătirea acestor două principate pentru a deveni o

5. Victor Taki, *Rusia și Țările Române. Imperiu, elite și reforme între 1812 și 1834*, Editura Corint, 2024, p. 32.